

F. ENGELS

—

MARX JA „UUSI REININ LEHTI“ (1848—1849)

Helmikuun vallankumouksen alkaessa Saksan kommunistisen puolueen, kuten me sitä nimitimme, muodosti vähälukuinen ydinjoukko, Kommunistien liitto, joka oli järjestetty salaiseksi propagandayhdistykseksi. Liitto oli salainen vain siksi, että siihen aikaan Saksassa ei ollut liittoutumis- eikä kokoontumisvapautta. Niiden ulkomaisten työväenyhdistysten lisäksi, joiden keskuudesta Liitto hankki itselleen jäseniä, sillä oli noin kolmisenkymmentä yhdistystä eli osastoa itse Saksassa ja lisäksi erinäisiä jäseniä monilla paikkakunnilla. Mutta tällä vähäisellä taisteluosastolla oli *Marxin* persoonassa ensiluokkainen johtaja, johtaja, jota kaikki mielisuosiolla kuuntelivat, ja hänen ansiostaan sillä oli periaatteellinen ja taktillinen ohjelma, joka on säilyttänyt täydellisesti merkityksensä meidän päiviimme saakka, — „*Kommunistinen manifesti*“.

Tällä haavaa meitä kiinnostaa ennen muuta ohjelman taktillinen osa. Sen yleiset perusajatukset olivat seuraavat:

„Kommunistit eivät ole erikoinen puolue muiden työväenpuolueiden vastakohtana.

Heillä ei ole mitään koko proletariaatin eduista eriviä etuja.

He eivät esitä mitään erikoisia periaatteita, joiden mukaiseksi he tahtoisivat kaavata proletaarisen liikkeen.

Kommunistit eroavat muista proletaarisisista puolueista toisaalta vain siinä, että eri kansakuntien proletarien taistelussa he nostavat esiin ja tekevät tunnetuiksi koko proletariaatin *yhteisiä, kansallisuudesta riippumattomia etuja*, ja toisaalta siinä, että proletariaatin ja porvariston välisen taistelun eri kehitysasteilla he aina edustavat *koko liikkeen etua*.

Kommunistit ovat siis *käytännöllisesti* päättäväisin, aina eteenpäin kannustava työväenpuolueiden osa kaikissa maissa; *teoreettisesti* he käsittävät paremmin kuin proletariaatin muu joukko proletaarisen liikkeen edellytykset, kulun ja yleiset tulokset”¹.

Saksan puolueesta sanottiin muun muassa:

„Saksassa kommunistinen puolue taistelee, mikäli porvaristo esiintyy kumouksellisena, yhdessä porvariston kanssa rajatonta yksinvaltaa vastaan, feodaalista maanomistusta ja taantumuksellista pikkuporvaristoa vastaan.

Mutta se ei laiminlyö hetkeäkään saadakseen työläiset mahdollisimman selvästi tietomaan porvariston ja proletariaatin välisen vihamielisen vastakkaisuuden, jotta Saksan työläiset voisivat heti käyttää kaikkia niitä yhteiskunnallisia ja poliittisia edellytyksiä, jotka porvariston täytyy valtansa mukana synnyttää, aseina porvaristoa vastaan, jotta taantumuksellisten luokkien kukistamisen jälkeen Saksassa alkaisi heti taistelu itse porvaristoa vastaan.

Saksaan kommunistit kohdistavat päähuomionsa, koska Saksa elää porvarillisen vallankumouksen aattoa” jne. („Manifesti”, IV luku)².

Mikään taktillinen ohjelma ei ole vielä milloinkaan pitänyt siinä määrin paikkaansa kuin tämä. Se esitettiin vallankumouksen aattona ja läpäisi tämän vallankumouksen koetuksen; ja joka kerta, kun jokin työväenpuolue on myöhemmin poikennut siitä toiminnassaan, se on saanut maksaa jokaisesta poikkeamisesta. Ja nykyisinkin, miltei neljäkymmentä vuotta myöhemmin, se on johtolankana kaikille päättäväisille ja tietoisille työväenpuolueille Euroopassa — aina Madridista Pietariin saakka.

Pariisin helmikuun tapahtumat jouduttivat lähenemässä ollutta Saksan vallankumousta ja muuttivat siten sen luonnetta. Sen sijaan, että olisi voittanut omin voimin, Saksan porvaristo voitti Ranskan työväenvallankumouksen vanavedessä kulkien. Se ei ollut ehtinyt vielä selviytyä lopullisesti vanhoista vihollisistaan — rajattomasta yksinvallasta, feodaalisesta maanomistuksesta, virkavallasta, pelkurimaisesta pikkuporvaristosta, — kun sen piti jo kääntää rintama uutta vihollista, proletariaattia vastaan. Mutta siinä samassa tuntui Saksan taloudellisten olojen vaikutus, jotka Ranskaan ja Englantiin verraten olivat hyvin takapajuiset, ja noista oloista johtuen yhtä takapajuisien luokkasuhteiden vaikutus.

¹ Kursivointi tässä sitaatissa on Engelsin. Ks. tämän teoksen ensimmäistä osaa, suomenkiel. painos, s. 19. *Toim.*

² Sama, ss. 36—37. *Toim.*

Saksan porvaristolla, joka oli vasta alkanut luoda omaa suurteollisuuttaan, ei ollut voimaa eikä miehuullisuutta, mikä on välttämätöntä ehdottoman herruuden valloittamiseksi valtiossa, eikä myöskään pakottavaa tarvetta valloittaa sitä; proletariaatti taas, joka oli yhtä kehittymätöntä, täydellisessä henkisessä orjuudessa kasvanutta, järjestymätöntä ja joka ei vielä kyennytkään järjestymään itsenäisesti, tajusi vain hämärästi omien ja porvariston etujen syvän vastakkaisuuden. Sen vuoksi, vaikka se asiallisesti olikin porvariston uhkaava vastustaja, se jäi siitä huolimatta porvariston poliittiseksi lisäkkeeksi. Porvaristo, jota ei ollut pelästyttänyt se, mitä Saksan proletariaatti oli, vaan se, mikä siitä uhkasi tulla ja mikä Ranskan proletariaatti jo oli, näki vain yhden pelastuksen, sen, että tehdään vaikka minkälainen, vaikkapa mitä pelkurimaisin kompromissi monarkian ja aateliston kanssa; proletariaatti taas, joka ei vielä käsittänyt historiallista tehtävänsä, oli alussa valtaosaltaan pakotettu täyttämään porvariston edistyksellisen, vasemmistolaisimman siiven tehtävää. Saksan työläisten täytyi ennen kaikkea valloittaa itselleen ne oikeudet, jotka olivat heille tarpeen itsenäisen luokkapuolueen järjestämistä varten: paino-, liittoutumis- ja kokoontumisvapaus, — oikeudet, jotka porvariston itsensä oli valloitettava oman herruutensa hyväksi, mutta joita se työläisten edessä tuntemansa pelon vuoksi alkoi nyt näiltä kiistää. Liiton pari-, kolmesataa hajallista jäsentä hukkui niihin valtaviin joukkoihin, jotka yhtäkkiä olivat joutuneet liikkeeseen. Sen vuoksi Saksan proletariaatti ilmaantui ensi kerralla poliittiselle areenalle aluksi äärimmäisen demokraattisena puolueena.

Tämä määräsi lippumme, kun ryhdyimme perustamaan Saksassa suurta sanomalehteä. Tänä lippuna saattoi olla vain demokratian lippu, mutta sellaisen demokratian, joka toi kaikkialla ja kaikissa eri tapauksissa esiin oman erityisen proletaarisuuden luonteensa, mitä se ei vielä voinut kirjoittaa kerta kaikkiaan ja lähtemättömästi lippuunsa. Ellemme olisi sitä tehneet, ellemme olisi halunneet liittyä liikkeeseen sen jo olemassa olleella, etumaisella ja tosiasiallisesti proletaarisella siivellä ja sysätä tätä liikettä eteenpäin, niin meille ei olisi jäänyt muuta neuvoa kuin julistaa kommunismia jossain syrjäseudun lehtipahasessa ja perustaa suuren toimintapuolueen asemesta pieni lahkokunta. Mutta korpisaarnaajan osaan me emme enää sopineet: emme me sitä varten olleet ottaneet niin hyvin selvää utopisteista ja laatiineet omaa ohjelmaamme.

Kun saavuimme Kölniin, niin demokraatit ja osaksi myös kommunistit olivat jo alkaneet valmistella siellä suuren sanomalehden perustamista. Siitä haluttiin tehdä puhtaasti paikallinen, kölniläinen lehti ja meidät tahdottiin häätää Berliiniin. Mutta

24 tunnissa me valloitimme pääasiallisesti Marxin ansiosta asemat; lehti oli meidän; mutta me suostuimme ottamaan toimittuskuntaan *Heinrich Bürgersin*. Tämä kirjoitti (toiseen numeroon) *yhden* kirjoituksen, ja sen jälkeen häneltä ei muuta saatukaan.

Me tarvitsimme nimenomaan Kölnin emmekä Berliiniä. Ensinnäkin Köln oli Reinin maakunnan keskus, ja tämä maakunta oli kokenut Ranskan vallankumouksen, omaksunut Napoleonin Lakikokoelman kautta *nykyaikaisen* oikeuskäsityksen, kehittänyt alueellaan melkoisen suurteollisuuden ja yleensä se oli silloin kaikin puolin Saksan kehittynein osa. Omien havaintojemme perusteella me tunsimme silloisen Berliinin liiankin hyvin, sen vasta syntymässä olleen porvariston, sen sanoissa rohkean, mutta todellisuudessa pelkurimaisen ja orjailevan pikkuporvariston, sen vielä aivan kehittymättömät työläiset, sen lukemattomat byrokraatit, hovi- ja aatelisväen, sen kaikki erikoisuudet kaupunkina, joka on vain „hallituskapunki”. Mutta ratkaiseva merkitys oli sillä seikalla, että Berliinissä oli voimassa viheliäinen preussilainen maanlaki ja poliittisia juttuja hoitivat ammattituomarit; Reinillä sen sijaan oli voimassa Napoleonin Lakikokoelma, joka ei tuntenut painojuttuja, koska se lähti sensuurin olemassaolemista, ja vain poliittisen rikoksen eikä rikkomuksen vuoksi vedettiin valamiesoikeuteen. Vallankumouksen *jälkeen* nuori Schlöffel sai Berliinissä tyhjäänpäiväisestä asiasta vuoden tuomion, mutta Reinillä meillä oli ehdoton painovapaus ja me käytimme sitä viimeistä mahdollisuutta myöten.

Me ryhdyimme julkaisemaan lehteä kesäkuun 1. p:nä 1848 hyvin pienellä osakepääomalla, josta vain pieni osa oli maksettua; ja itse osakkaatkin olivat enemmänkin kuin epäluotettavia. Heti ensimmäisen numeron jälkeen puolet heistä hylkäsi meidät, ja kuukauden lopussa heistä ei jäänyt ainoatakaan.

Toimituksen peruslakina oli yksinkertaisesti Marxin diktatuuri. Suuri päivälehti, jonka pitää ilmestyä määrätuntina, ei voi minkään muun peruslain pohjalla ajaa johdonmukaisesti kantansa. Sitä paitsi Marxin diktatuuri oli meistä tässä kysymyksessä jotenkin itsestään selvää, kiistatonta, ja me kaikki suostuimme siihen mielellämme. Pääasiallisesti hänen teräväjärkisyytensä ja lujan kantansa ansiosta lehdestä tuli vallankumousvuosien tunnetuin saksalainen lehti.

„Uuden Reinin Lehden” poliittinen ohjelma koostui kahdesta pääkohdasta: yhtenäinen, jakamaton, demokraattinen Saksan tasavalta ja Venäjä-vastainen sota, johon liittyy Puolan ennallistaminen.

Pikkuporvarilliset demokraatit olivat silloin jakaantuneet kahteen ryhmään: pohjoissaksalaiseen, joka halusi demokraattista preussilaista keisaria, ja eteläsaksalaiseen, joka silloin oli miltei

kokonaan badenilainen ja halusi muuttaa Saksan Sveitsin malliseksi liittotasavallaksi. Meidän täytyi taistella kumpaakin ryhmää vastaan. Kumpikin, sekä Saksan preussilaistaminen että sen lukuisiksi pikkuvaltioiksi pirstoutumisen ikuistaminen, oli yhtä pahasti ristiriidassa proletariaatin etujen kanssa. Proletariaatin edut vaativat kärkevästi Saksan lopullista yhdistämistä yhdeksi *kansakunnaksi*, mikä yksin vain saattoi puhdistaa kaikista menneisyydeltä perityistä haitoista sen taistelulentän, jolla proletariaatin ja porvariston tuli mitellä voimiaan. Mutta maan yhteenliittäminen Preussin johdolla oli samalla kokonaan ristiriidassa proletariaatin etujen kanssa: Preussin valtio kaikkine järjestelmineen, perinteineen ja hallitsijasukuineen olikin juuri ainoa vallankumouksen vakava sisäinen vihollinen Saksassa, ja vallankumouksen piti se kukistaa; sitä paitsi Preussi saattoi yhdistää Saksan vain raatelemalla sen, vain erottamalla siitä saksalaisen Itävallan. Preussin valtion hajoaminen, Itävallan valtion luhistuminen, Saksan todellinen yhdistäminen tasavallaksi — vain sellainen saattoi olla vallankumouksellinen ohjelmamme lähikaudeksi. Se voitiin toteuttaa Venäjää vastaan käytävän sodan avulla ja vain siten. Tähän kohtaan vielä palaan.

Yleensä lehden sävy ei ollut lainkaan juhlallinen, vakava tai kiihkomielinen. Meillä oli vain halpamaisia vihollisia ja me suhtauduimme poikkeuksetta kaikkiin heihin äärimmäisen ylenkatseellisesti. Vehkeilevä monarkia, suosikkikunta, aatelisto, „Kreuzzeitung” — sanalla sanoen koko yhtynyt „taantumus”, joka herätti poroporvarissa sellaista siveellistä suuttumusta, — sai meidän puoleltamme osakseen vain naurua ja pilkkaa. Emmekä me suhtautuneet sen paremmin myöskään uusiin, vallankumouksen luomiin epäjumaliin: maaliskuun ministereihin, Frankfurtin ja Berliinin kokouksiin sekä niiden oikeistolaisiin ja vasemmistolaisiin. Heti ensimmäisen numeron alussa oli kirjoitus, jossa tehtiin pilaa Frankfurtin parlamentin mitättömyydestä, siinä pidettyjen tavattoman pitkien puheiden hyödyttömyydestä, sen pelkurimaisten päätöslauselmien joutavanpäiväisyydestä. Se maksoi meille puolet osakkaistamme. Frankfurtin parlamentti ei ollut edes väittelyklubi; siellä ei väiteltä juuri lainkaan, vaan useimpien luettiin edeltäpäin valmistettuja akateemisia traktaatteja ja hyväksyttiin ponsia, joiden piti innoittaa saksalaista poroporvaria, mutta jotka eivät kuitenkaan kiinnostaneet ketään.

Berliinin kokouksella oli jo suurempi merkitys: se oli reaalista voimaa vastassa, se ei käynyt väittelyjä eikä tehnyt päätöksiä tyhjällä paikalla, Frankfurtin kokouksen pilvilinnoissa. Siksi siihen kiinnitettiin enemmän huomiota. Mutta sikäläisiinkin vasemmiston epäjumaliin — Schulze-Delitzshiin, Berendsiin, Elsneriin, Steiniin jne. — me suhtauduimme yhtä jyrkästi kuin frankfurtilaisiin; me paljastimme armotta heidän horjuvaisuu-

tensa, arkuutensa ja pikkumaisen laskelmointinsa osoittaen heille, kuinka he kompromisseillaan askel askeleelta pettivät vallankumousta yhä enemmän. Se aiheutti tietysti kauhua demokraattisten pikkuporvarien keskuudessa, jotka juuri vasta olivat tekaisseet itselleen nuo epäjumalat omaa käyttöönsä varten. Mutta meille tuo kauhu oli osoituksena siitä, että olimme osuneet suoraan maaliin.

Aivan samoin me esiinnyimme myös sitä pikkuporvariston innokkaasti levittämää harhaluuloa vastaan, että vallankumous oli muka päättynyt maaliskuun päiviin ja että nyt oli vain korjattava sen kantamat hedelmät. Meidän kannaltamme hehmi- ja maaliskuu saattoivat merkitä todellista vallankumousta vain siinä tapauksessa, jos ne eivät olisi päättäneet, vaan päinvastoin aloittaneet pitkäaikaisen vallankumouksellisen liikkeen, jossa kansa samoin kuin Ranskan suuren vallankumouksen aikana olisi kehittynyt taistelunsa kulussa, puolueet olisivat erottuneet yhä jyrkemmin toisistaan, kunnes ne vihdoin olisivat täydellisesti vastanneet suuria luokkia: porvaristoa, pikkuporvaristoa ja proletariaattia,— ja proletariaatti olisi vallannut monien taistelujen tuloksena aseman toisensa jälkeen. Sen vuoksi me esiinnyimme myös demokraattista pikkuporvaristoa vastaan kaikkialla, missä se yritti hämätä pikkuporvariston ja proletariaatin luokka-aseman vastakohtaisuuden lempifraasillaan: „Mehän kaikki haluamme samaa, kaikki erimielisyydet ovat pelkästään väärinkäsityksen tulosta”. Mutta mitä vähemmän me sallimme pikkuporvariston luoda itselleen väärää käsitystä proletaarisesta demokratiastamme, sitä sävyisämmäksi ja myöntäväisemmäksi se meidän suhteen muuttui. Mitä jyrkemmin ja päättäväisemmin sitä vastaan esiinnyttään, sitä peräänantavammaksi se käy, sitä enemmän se tekee myönnytyksiä työväenpuolueelle. Siitä me olemme tulleet vakuuttuneiksi.

Ja lopuksi, me paljastimme erilaisten niin sanottujen kansaliskokousten parlamenttikretinismen (Marxin sanonta). Nuo herrat päästivät käsistään kaikki vallan välineet luovuttaen ne — osaksi vapaaehtoisesti — takaisin hallituksille. Jälleen lujittuneiden taantumuksellisten hallitusten rinnalla Berliinissä ja Frankfurtissa oli voimattomia kokouksia, jotka kuitenkin luulivat tehoittomien päätöslauselmiensa mullistavan maailman. Tuon idioottimaisen itsepetoksen uhreiksi joutuivat kaikki, äärimmäistä vasemmistoa myöten. Ja me toistelimme heille: teidän parlamenttivoittoinne on oleva samalla myös teidän tosiasiallinen tappionne.

Ja niin tapahtuikin sekä Berliinissä että Frankfurtissa. Kun „vasemmisto” sai enemmistön, niin hallitus hajotti kokouksen; se saattoi tehdä sen, siksi kun kokous oli menettänyt kansan luottamuksen.

Kun myöhemmin luin *Bougeart'in* kirjan *Maratista*¹, niin näin, että me olimme monessa suhteessa jäljitelleet tietämättämme todellisen (eikä rojalistien väärentämän) „kansan ystävän” suurta esikuvaa ja että koko se raivokas ulvonta ja historianväärennys, jonka vuoksi melkein kokonaisen vuosisadan aikana tunnettiin vain väärennetty kuva Maratista, on selitettävissä vain sillä, että hän repi armotta naamion senaikaisilta epäjumalilta — La Fayetteelta, Baillylta ja muilta paljastaen näiden persoonassa jo parantumattomia vallankumouksen kavaltajia, ja sen lisäksi sillä, että hän enempää kuin mekään ei pitänyt vallankumousta päättyneenä ja halusi, että se olisi julistettu keskeyttömäksi.

Me ilmoitimme avoimesti, että edustamamme suunta voi aloittaa taistelun puolueemme todellisten päämäärien saavuttamiseksi vasta silloin, kun vallassa on Saksan virallisista puolueista kaikkein äärimmäisin: sen suhteen me siirryimme silloin oppositioon.

Mutta tapahtumat pitivät huolen siitä, että saksalaisiin vastustajiin kohdistamamme pilkan ohella kajahti myös tulisen kiihkon ääni. Pariisin työläisten kapina vuoden 1848 kesäkuussa tapasi meidät vartiopaikalla. Heti ensimmäisen laukauksen jälkeen me asetuimme päättäväisesti kapinallisten puolelle. Heidän tappionsa jälkeen Marx kunnioitti voitettujen muistoa eräällä mitä vaikuttavimmalla kirjoituksellaan².

Silloin viimeisetkin osakkaat hylkäsivät meidät. Mutta me löysimme tyydytystä siitä, että Saksassa ja miltei koko Euroopassa lehtemme oli ainoa, joka kantoi lyödyn proletariaatin lippua korkealla aikana, jolloin kaikkien maiden porvaristo ja pikkuporvaristo mustasivat voitettuja likaisella parjauksella.

Ulkopolitiikkamme oli yksinkertaista: esiintymiset jokaisen vallankumouksellisen kansan puolustamiseksi, vallankumouksellisen Euroopan kehottaminen yleiseen sotaan eurooppalaisen taantumuksen voimakasta tukea — Venäjää vastaan. Helmikuun 24. pn jälkeen meille oli selvää, että vallankumouksella on vain *yksi* todella pelottava vihollinen — Venäjä ja että taisteluun ryhtyminen käy tuolle viholliselle yhä pakottavammaksi sitä mukaa, kun liike saa yleiseurooppalaisen kantavuuden. Wienin, Milanon ja Berliinin tapahtumien piti pidättää Venäjän hyökkäystä, mutta tuon hyökkäyksen kiertämättömyys kävi sitä varmemmaksi, mitä lähemmäksi Venäjää vallankumous siirtyi. Mutta jos olisi onnistuttu sysäämään Saksa sotaan Venäjää vastaan, niin Habsburgeille ja Hohenzollerneille olisi tullut loppu ja vallankumous olisi voittanut kautta linjan.

¹ Puhe on Bougeart'in kirjasta „Marat, kansan ystävä”, joka ilmestyi Pariisissa v. 1865. *Toim.*

² Ks. *K. Marx ja F. Engels*, Teokset, VI osa, ss. 198—201. *Toim.*

Tämä politiikka kulkee punaisena lankana lehden kaikissa numeroissa aina siihen saakka, kun venäläiset todella hyökkäsivät Unkariin, mikä vahvisti täydellisesti oikeiksi ennustuksemme ja esitti ratkaisevaa osaa vallankumouksen tappiossa.

Kun keväällä 1849 läheni ratkaiseva ottelu, niin lehden sävy kävi numero numerolta yhä jyrkemmäksi ja kiihkeämmäksi. Sleesialaisille talonpojille *Wilhelm Wolff* muistutti „Sleesialaisessa miljardissa” (kahdeksan kirjoitusta) siitä, kuinka feodaalisista rasituksista vapauttamisen yhteydessä kartanonherrat hallituksen avustamina pettivät heitä sekä rahallisesti että maan suhteen, ja vaati miljardin taalerin hyvitystä.

Samaan aikaan sen kanssa ilmestyi huhtikuussa useina johtavina kirjoituksina *Marxin* teos „Palkkatyö ja pääoma”¹, jossa osoitettiin selvästi politiikkamme yhteiskunnallinen päämäärä. Jokainen numero, jokainen ylimääräinen lehti viittasi valmisteltavaan suurtaisteluun, ristiriitojen kärjistymiseen Ranskassa, Italiassa, Saksassa ja Unkarissa. Varsinkin kaikissa huhti- ja toukokuun ylimääräisissä numeroissa kehoitettiin kansaa olemaan taisteluvalmiina.

Koko Saksassa ihmeteltiin meidän rohkeaa esiintymistämme preussilaisessa ensimmäisen luokan linnoituksessa, jossa oli kahdeksantuhantinen varusväki ja päävartio; mutta toimitushuoneessa olleet 8 pyssyä ja 250 patruunaa sekä latojen punaiset jakobiinimyssyt aiheuttivat sen, että upseeriston silmissä meidänkin huoneistomme näytti sellaiselta linnoitukselta, jota ei voida valloittaa yksinkertaisella äkkirynnäköllä.

Vihdoin toukokuun 18. pnä 1849 tuli isku.

Kapina Dresdenissä ja Elberfeldissä oli kukistettu, kapina Iserlohnissa piiritetty; Reinin maakuntaan ja Westfaleeniin tuotiin suuret määrät sotajoukkoja, joiden piti preussilaisen Reinin alueen väkivaltaisen kukistamisen jälkeen marssia Pfalzia ja Badenia vastaan. Silloin hallitus rohkeni lopulta käydä käsiksi meihinkin. Monet toimituskunnan jäsenet vedettiin oikeudelliseen edesvastuuseen; toiset, ei-preussilaiset, joutuivat karkotetuiksi. Sitä vastaan ei voitu tehdä mitään, kun hallituksen puolella oli kokonainen armeijakunta. Meidän oli pakko luovuttaa linnoituksemme, mutta me peräännyimme ottaen aseet ja varusteet mukaamme, musiikin soidessa ja liehuvana lippunamme viimeinen punainen numero, jossa varoitimme Kölnin työläisiä ryhtymästä toivottomiin kapinoihin ja sanoimme heille:

„Hyvästellessään teitä „Uuden Reinin Lehden” toimittajat kiittävät teitä siitä myötätunnosta, jota olette heitä kohtaan osoittaneet. Heidän viimeisenä sananaan on aina ja kaikkialla: *työväenluokan vapautus!*”

¹ Ks. tämän teoksen ensimmäisen osan ss. 42—72. *Toim.*

Siten „Uusi Reinin Lehti” lopetti ilmestymisensä vähän ennemmin kuin sen ensimmäinen julkaisuvuosi kului umpeen. Vaikka lehden julkaiseminen alettiin miltei ilman rahavaroja,— kuten jo mainitsin, sille ei maksettu luvattua pientä rahasummaa,— sen painosmäärä kohosi jo syyskuussa melkein 5 tuhanteen. Kun Köln julistettiin piiritystilaan, lehti lakkautettiin, ja lokakuun puolivälissä se joutui aloittamaan kaiken alusta. Mutta toukokuussa 1849, sen lakkauttamisen aikoina, sillä oli jälleen 6 000 tilaajaa, silloin kun „Kölnische Zeitungilla” sen oman tunnustuksen mukaan ei ollut 9 000 enempää. Ei ainoallakaan saksalaisella lehdellä ole ollut — ei sitä ennen eikä sen jälkeen — sellaista valtaa ja vaikutusta eikä sellaista taitoa sähköistää proletaarijoukkoja kuin „Uudella Reinin Lehdellä”.

Siitä se sai kiittää ennen kaikkea *Marxia*.

Iskun jälkeen toimitus hajaantui. *Marx* matkusti Pariisiin, jossa kypsyi loppuratkaisu, joka tapahtui kesäkuun 13. p:nä 1849; *Wilhelm Wolff* otti silloin paikkansa Frankfurtin parlamentissa — ajankohtana, jolloin tuon kokouksen tuli valita joko ylhäältä tuleva hajotusmääräys tai vallankumoukseen yhtyminen, minä matkustin Pfalziin ja minusta tuli Willichin vapaaehtoisten osaston adjutantti.

*Kirjoitettu helmikuussa
ja maaliskuun alussa 1884*

*Julkaistu „Sozialdemokrat”
lehdessä maaliskuun 13. p:nä 1884*

*Julkaistaan lehden
tekstin mukaan*

Suomennos venäjänöksestä